

POSUDEK VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autorka práce: Michaela Vovsíková

Název práce: *Výskyt genitivu v ruských textech a jejich českých překladech*

Spolupráce s paní kandidátkou byla od začátku roku 2021 komplikovaná. Bakalantka se mnou komunikovala pouze prostřednictvím e-mailů, nikdy se neukázala na konzultaci osobně. S ohledem na trvající pandemii COVID-19 jsem jí nabízel možnost on-line konzultace, které nikdy nevyužila. Stanovený harmonogram přípravy bakalářské práce hned na začátku vůbec neplnila. Je třeba však přihlídnout k tomu, že paní kandidátka řešila zdravotní problémy, které byly překážkou v plnění jejích povinností, nicméně se mnou dostatečně nekomunikovala a delší dobu se neozývala, proto jsme případné záležitosti nemohli spolu řešit. Celou práci poslala až v srpnu, kdy jsem se k ní kvůli pracovní neschopnosti (trvající do 16. 9. 2021) nemohl vyjádřit. Během mé nepřítomnosti bakalantka vložila práci do informačního systém. Paní kandidátka nepracovala průběžně, nevyužívala možnosti osobních ani on-line konzultací a neprojevovala zájem o mou odbornou podporu. Vypracovaný text proto nese známky neodbornosti a řadů pochybení.

Cíl práce

Cílem práce byla srovnávací analýza genitivu v češtině a ruštině s ohledem na překlad z ruštiny do češtiny a možné interferenční jevy. Autorka si stanovila hypotézu, že originální ruské texty ovlivňují genitivní vazby v českých překladech. Proto se zaměřila na záporový a částečný genitiv, který zkoumala v českých překladových a nepřekladových textech. Využívala zde korpusovou metodologii a opírala své poznatky o data z národních korpusů češtiny (SYN2020) a ruštiny (hlavní korpus – *основной корпус*), dále o paralelní korpus InterCorp v13 a diachronní část nástroje SyD.

Struktura práce

Práce je standardně rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. Po stručném úvodu následuje podkapitola prezentující pádový systém obou jazyků. Z textu však není zřejmé, proč je věnována pozornost všem pádům, když se téma práce týká pouze genitivu. Tato sekce by mohla být stručným srovnáním pádových systémů v obou jazycích na základě korpusových dat, jež by poukázala např. na distribuční rozdíly mezi jednotlivými jazyky. Díky tomu by autorka mohla upozornit na genitiv a plynule navázat na následující podkapitola věnovanou genitivu v češtině. V této podkapitole autorka pojednává o různých funkcích genitivu a podrobně se věnuje záporovému a částečnému genitivu; odkazuje zde hlavně na starší zdroje převážně z první pol. 20. století. Chybí zde odkazy na novější publikace, které by vypovídaly o současném stavu češtiny posledních několika let. V následující části se autorka vyjadřuje k diachronnímu pohledu na genitiv záporový a částečný. Uvádí zde historický vývoj češtiny, který nepřináší podstatné informace pro práci, jejímž cílem je genitiv; samotný diachronní náhled na genitiv záporový a částečný je dostačující. Následně je pozornost věnována genitivu v ruštině, kde najdeme obecný popis genitivních funkcí s následným zaměřením na genitiv

záporový a částečný. Poslední podkapitola teoretické části je zaměřená na teorii překladu. Nicméně i zde najdeme nedostatky v přehledu literatury; nejsou zohledněny novější studie ani není nijak komentován vztah korpusu a překladu, kterým se tato práce zabývá. Za kardinální chybu považují opomenutí práce kolegyně L. Lukešové (roz. Chlumské), která uceleně popisuje charakteristiku překladové češtiny a používá metody korpusové translologie (*Překladová čeština a její charakteristiky*. Praha 2018: NLN). Celkově teoretická část trpí na několika místech chybějícím odlišením vlastních a převzatých myšlenkami.

Praktická část je věnována vlastní analýze založené na korpusových datech. První podkapitola pojmenovaná *Využití korpusu ve srovnávací lingvistice* vytváří dojem, že se jedná o přehled literatury, kde bude komentován korpusový přístup v translologii. Podkapitola je však stručným přehledem dostupných korpusů v rámci Českého národního korpusu. Dále pouze prezentuje jednotlivé typy korpusů. Není zde uvedena studie *Není korpus jako korpus: Korpusy v kontrastivní lingvistice a translologii*, jež byla vedoucím práce dříve doporučena a bakalantkaji uvedla v seznamu odborné literatury při zadávání práce do informačního systému. Autorka na str. 34 komentuje reprezentativnost diachronního korpusu, aniž by předtím vysvětlila tento pojem, jehož definice je relevantní při výběru vhodného korpusu k analýze. Dále následuje kapitola věnována výskytu genitivu. Autorka se snaží nastínit metodologii, která není popsána dost jasně. Popisuje data nejdříve z korpusu SYN v8 a potom z korpusu SYN2020, ale nakonec sděluje, že bude pracovat pouze s tím posledním. Chybí zde hlubší argumentace, proč autorka zvolila pro svou analýzu zrovna tento korpus. Navíc na str. 34 uvádí celkový výskyt genitivu v korpusu SYN v8, který není specifikován pro substantiva, adjektiva, číslovky a zájmena, nýbrž pro substantiva, adjektiva a zájmena. Pochvalu si naopak zaslouží vysvětlení podstaty relativní frekvence (ipm) pro srovnání dvou odlišně velikých korpusů. Pozornost je dále věnována částečnému a záporovému genitivu v nepřekladových textech. Tato část trpí po stránce metodologické, protože by bylo přehlednější nejdříve pro partitiv identifikovat kvantifikátory, o nichž je řeč na str. 39, a poté vyhledat jejich genitivní vazby. Z tabulky na str. 38–39 není zřejmé, co autorka míní termínem „sporadické případy“; mělo by to být jasně definováno přímo v textu, nebo v poznámce pod čarou. Popis identifikace záporového genitivu je dostačující. Dále autorka popisuje genitiv v nepřekladových textech a k tomu účelu používá korpus SYN2020; není zde vůbec zmíněn korpus Jerome, jenž byl sestaven za účelem zkoumání překladové a nepřekladové češtiny. Na str. 43 se dozvídáme, že byly zohledněny nejčastější případy, ale bylo by vhodné uvést přesné číslo, zda jde o 10, 100, nebo 1000 nejčastějších případů. V další podkapitole týkající se genitivu v ruských textech autorka zase vybírá další korpus. Tentokrát se jedná o InterCorp v13, který má docela jiné žánrové složení textů než SYN2020, tudíž jejich srovnávání představuje zásadní metodologický problém; může zde dojít ke zkreslení výsledků s ohledem na žánr. Tato podkapitola obsahuje řadu dalších problémů, které uvádím níže:

- str. 46, odst. 4., řádek 4. – není zde použitý standardní korpusový termín pro sadu značek; autorka uvádí výraz „označení“, čímž míní nejpravděpodobněji „způsob značkování“ nebo „značky“.
- str. 47, odst. 1., řádek 8 – autorka pro svou analýzu použila dotaz [tag="[ANP].*[gp].*"], který kvůli své nepřesnosti přináší nežádoucí výsledky. Dochází zde k přegenerování, což znamená, že dotaz zahrnuje i výsledky, které jsme nechtěli vyhledat, např. kromě genitivu získáme i nominativ. Tato zásadní chyba má vliv na další výsledky a jejich nepřesnost.

- str. 47, odst. 3., řádek 1 – číslo 498 987 je přegenerované.
- str. 47, odst. 4., řádek 3 – dotaz [tag="[ANP].*p.*"] není přesný, protože partitiv je v ruském korpusu značen pouze u substantiv.
- str. 47, odst. 5., řádek 6 – zde je škoda, že nejsou uvedeny žádné příklady, jak tomu bylo v případě češtiny (např. *не обращающа внимания*).

Vzhledem k tomu, že podkapitola *Srovnání výskytu genitivu* používá chybné údaje z předchozí podkapitoly, prezentuje zkreslené výsledky výzkumu. Následující podkapitola o diachronním výskytu genitivu vůči akuzativu v českém jazyce nevnáší nic nového pro zaměření této práce. Autorka se přece chtěla zabývat genitivem v překladu, proto by měla zohlednit současný jazyk. Kromě toho, že neodkazuje na autory nástroje SyD, dopouští se také mylné interpretace výsledků. Na str. 49 interpretuje graf, který uvádí chybné informace – byl zadán nedostatečný dotaz (zde bohužel nejde hledat podle pádu). Dále na str. 50 autorka porovnává tvary *čaj* a *čaje* a přitom si vůbec neuvědomuje, že to není srovnání akuzativu a genitivu, protože např. tvar *čaj* je rovněž nominativem. Stejný problém se týká ostatních grafů, kde se vůbec nebere v potaz pádový synkretismus. Podkapitola *Porovnání ruských textů a jejich českých překladů* kvůli dřívější chybě ve výpočtech uvádí zkreslené výsledky. Je zde patrné, že tato část vznikala v časové tísní, poněvadž si autorka ani neuvědomila, že v tabulce na str. 56 uvádí výsledky, které genitivem nejsou (např. *они, мы, вы*). V další podkapitole autorka komentuje interferenci pádových vazeb v českých překladech, ale nijak nenavazuje na ruské originály; neuvádí český překlad přímo s jeho ruským originálem, aby bylo jasné, zda se jedná o interferenci, nebo nikoli. Na str. 60 v první větě se dozvídáme, že se srovnání zaměřuje na „několik sloves“, jejichž výběr není věcně argumentován. Chybí zde z velké části opravdové srovnání překladových ekvivalentů, proto tato část působí velice neodborně a nepřináší jasné příklady interference; spíše se jedná o domněnky. Poslední podkapitola praktické části shrnuje celou analytickou část. S politováním musím konstatovat, že v závěru chybí diskuse a odkazy na další studie, které by podpořili získané výsledky. Autorka se ani nesnaží o srovnání svých poznatků s dostupnými prameny. Chybí zde i kritický postoj vůči vlastní práci a doporučení pro další výzkum v této oblasti.

Formální úroveň práce

Formální úroveň práce je uspokojivá. Zásadním pochybením je použití směsi dvou citačních metod (příjmení autora s datem vydání a průběžné poznámky), které odhaluje nezkušenost autorky s psaním akademických textů. Navíc nejsou tyto metody používány konzistentně; nejčastěji autorka používá kombinaci příjmení autora s datem vydání a číselné citace s bibliografickým údajem v poznámce po čarou dohromady (např. (Cvrček 2015, 36)³⁴), ale občas používá pouze jednu z metod. S tímto souvisejí i nedostatky v seznamu použité literatury. Když opomeneme detaily spočívající v chybějící interpunkci, nerozdělování slov, nepoužívání kurzivy u názvu knih, narazíme zase na používání několika citačních stylů. Doporučoval bych také důsledně rozdělit seznam literatury na bibliografii v latině a azbuce. Autorka nezohlednila dřívější doporučení vedoucího práce ohledně citačních stylů, které byly jí poskytnuty. V práci jsou uvedeny přílohy, na něž se vůbec neodkazuje v textu, tudíž není zřejmé, ke které části se výčet slovních spojení vztahuje. Dále autorka poměrně často nevyznačuje metajazyk kurzivou nebo jiným způsobem. Na str. 20 není tabulka řádně očíslována. Ojedinele se v textu vyskytly překlapy.

Hodnocení práce

Jelikož autorka průběžně svůj postup nekonzultovala se školitelem, práce strádá po stránce metodologické, což se odráží v tom, že autorka průběžně svůj postup nekonzultovala s vedoucím práce. Přehled literatury v praktické části není nijak usouvztažněn s korpusovou metodologií. Následná analýza nemá jasně stanovený postup a používá několik korpusů zároveň. Přitom není úplně zřejmé, jestli zkoumá genitiv celkově, nebo se zaměřuje na genitiv v jeho partitivní a záporové funkci, protože ani tyto části nejsou zcela systematicky popsány. Práce je zatížena informačním balastem, který nevnáší nové informace pro samotné téma práce, což pouze poukazuje na fakt, že autorka neprokázala schopnost třídění informací na ty, které jsou z hlediska tématu práce relevantní, a na ty ostatní. I když by bylo možné prominout pochybení v teoretické části, pochybení v části praktické jsou natolik závažná, že je nejde přehlédnout, neboť mají přímý vliv na analýzu a tím pádem i závěry této práce.

Předložený text jako celek podle mého názoru nesplňuje základní požadavky kladené na bakalářskou práci, nedoporučuji ho proto k obhajobě a navrhuji hodnocení: neprospěla.

Praha, 19. 5. 2022

Mgr. Bc. Adrian Jan Zasina, Ph.D.